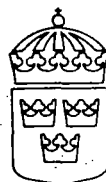

Utrikesutskottets betänkande

1987/88:21

om Centralamerika

UU
1987/88:21

Motionerna

1987/88:U503 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m), yrkandena 10 och 13, vari hemställs

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige helt och fullt skall stödja fredsplanen (Esquipulas II) och dess preciserade krav på demokrati,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i sina kontakter med Nicaraguas regering skall ställa sig bakom vad som i motionen redovisats i avsnittet Sveriges roll i Centralamerika.

1987/88:U530 av Alf Svensson (c), yrkande 1, vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Centralamerika som prioriterat område för att på olika sätt stödja freds- och demokratiseringsprocessen.

Bakgrund

Utskottet lämnade så sent som i december 1987 i betänkande UU 1987/88:15 en utförlig redogörelse för situationen i Centralamerika och i synnerhet för den plan som under beteckningen Esquipulas II framlagts för att åstadkomma fred och försoning i regionen.

Beträffande fredsplanens innehåll hänvisas till detta betänkande.

Planen innehåller bl.a. en tidtabell enligt vilken de fem centralamerikanska staternas presidenter (Costa Rica, Honduras, El Salvador, Guatemala och Nicaragua) skulle mötas 150 dagar efter planens undertecknande för att konstatera att planens första etapper genomförts. Det planerade presidentmötet ägde rum den 15 januari 1988 i San José i Costa Rica. Till mötet hade den enligt fredsplanen tillsatta internationella verifikationskommissionen, i vilken bl.a. FN och den amerikanska enhetsorganisationen OAS är representerade, framlagt en rapport, vari konstateras att den ursprungligen förutsedda tidtabellen för fredsprocessen inte hade kunnat hållas.

En av de huvudsakliga svårigheterna var enligt kommissionen att kravet på ett samtidigt genomförande av olika villkor i planen inte hade iaktagits av de berörda staterna. Detta gjorde att en part kunde avvakta med att genomföra sin del av fredsåtagandena under förevändning att någon annan part inte genomfört sin del.

Verifikationskommissionens rapport blev utsatt för kritiska omdömen

från alla de centralamerikanska staterna utom Nicaragua, och kommissionen fick inte något fortsatt uppdrag av presidentmötet. I stället skall de centralamerikanska utrikesministrarna, i samarbete med andra stater eller organisationer, ha det fortsatta huvudansvaret för övervakning av fredsprocessens fortsättning.

Trots att San José-mötet som sådant inte blev den framgång som det enligt fredsplanen var avsett att bli, gav det till resultat att Nicaragua tillkännagav ett antal åtgärder av betydelse för den fortsatta fredsprocessen. Den nicaraguanska regeringen förklarade sig villig att inleda direkta samtal med contras ledning, att upphäva undantagstillståndet i hela landet, att vidga amnestin och att upplösa specialdomstolarna.

Efter mötet i San José har samtalen om vapenvila mellan sandinisterna och contras fortsatt. I El Salvador och i Guatemala har motsvarande kontakter mellan regeringen och moståndsrörelsen inte lett till några påtagliga resultat. Inbördeskriget i El Salvador fortsätter. Parlamentsvalet i landet den 20 mars ledde till en tillbakagång för det kristdemokratiska regeringspartiet och en framgång för det största högerpartiet, ARENA.

Ett nytt steg i samtalen mellan sandinisterna och contras togs vid ett möte i SapoB9(i Nicaragua den 23 mars. Vid det tillfället träffades parterna direkt och lyckades komma överens om ett avtal. Detta innehåller bl.a. en överenskommelse om vapenvila under 60 dagar från den 1 april, sammanförande av contras styrkor till vissa bestämda zoner, en gradvis amnesti för contras och f.d. nationalgardister och ett åtagande om att respektera yttrandefrihet i Nicaragua. Contras skall också ges möjlighet att delta i den nationella politiska dialogen i Nicaragua.

Med avtalet om vapenvila har parterna närmat sig varandra. Contras har avstått från sina mest långtgående krav på politiska förändringar i Nicaragua; sandinistregimen har å sin sida hävt undantagstillståndet och medgivit amnesti.

Amnestin skall omfatta två grupper av fångar: kontrarevolutionärer som dömts efter år 1981 och f.d. nationalgardister som dömts för brott begångna före revolutionen. En första grupp av 100 contras skulle släppas omedelbart, återstående contras i två etapper, nämligen hälften när det konstaterats att contras trupper dragits samman till sina zoner och den återstående hälften när definitivt vapenstillestånd inträtt.

Enligt en beräkning finns det drygt 3 300 politiska fångar i Nicaragua och ca 4 500 kriminella fångar. Av de politiska fångarna är 1 800 f.d. nationalgardister och 1 500 contras. Därtill kommer att ett antal personer ur den politiska oppositionen befinner sig under förhör eller förvar i säkerhetspolisens undersökningscentraler. Internationella röda korset har möjlighet att besöka fångarna i de vanliga fängelserna men saknar denna möjlighet i fråga om undersökningscentralerna.

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Nicaragua behandlades i en interpellationsdebatt i riksdagen den 3 maj 1988. I utrikesministerns svar anfördes bl.a. följande:

I januari 1987 upphävde Nicaragua undantagstillståndet. Därmed kunde den nya konstitutionen börja tillämpas fullt ut. Samtidigt avskaffades undantags-

domstolarna. TPA, vilka brast ur rättssäkerhetssynpunkt. Genom dessa åtgärder drar man undan den formella grunden för de godtyckliga frihetsberövanden som undantagstillståndet medgav, samt det förhållande att människor misstänkta för samröre med contras kunnat kvarhållas i säkerhetspolisens undersökningscentraler alltför långa tider utan att ställas inför domstol. Härmed tar man sig an just de brister som internationella organisationer för mänskliga rättigheter främst påtalat. Det är viktigt och önskvärt att full insyn medges i undersökningscentralerna.

Det framhölls också i svaret att brott mot de mänskliga rättigheterna är en vanlig företeelse i Centralamerika. Exempel på detta är av FN uppmärksammade systematiska mord och försvinnanden, vilka i stor skala tidvis ägt rum i Guatemala och El Salvador.

Utskottet

I de föreliggande motionerna föreslås att Sverige skall stödja fredsplanen och demokratiseringsprocessen i Centralamerika (yrkande 10 i motion U503 och yrkande 1 i motion U530).

Enligt utskottets mening sker detta redan i hög rad. Sedan lång tid har Sverige ett biståndssamarbete med de berörda länderna, som från början var motiverat av behovet att stödja arbetet för mänskliga rättigheter och en demokratisk utveckling i regionen. De svenska biståndssatserna beskrivs närmare i utskottets biståndsbetänkande UU 1987/88:20.

Den svenska regeringen har också på olika sätt uttalat politiskt stöd för den nu pågående fredsprocessen i enlighet med Esquipulas-planen, liksom tidigare för Contadoragruppens arbete.

Detta stöd gäller planens alla delar. Utskottet beklagar att det inte visat sig möjligt för de berörda länderna att följa den av dem själva uppgjorda tidsplanen för fredsprocessen. Det finns emellertid anledning att se med optimism på den senaste tidens händelser. Om vapenvilan i Nicaragua respekteras och om andra staters inblandning i konflikten upphör, ökar förutsättningarna för att också den demokratiska processen i de centralamerikanska länderna skall gå framåt.

Sverige och andra länder kan bidra till denna process genom att ge uttryck för våra förväntningar om en demokratisk utveckling och genom bistånd som stöder en utveckling i pluralistisk riktning. Vårt bidrag får enligt utskottets mening större verkan, om det också inriktas på konflikternas grundläggande orsaker. Detta är kärnan i den svenska politiken i förhållande till Centralamerika.

Den svenska regeringen har vid upprepade tillfällen till Nicaraguas regering framfört den svenska synen på demokratins och de mänskliga rättigheternas betydelse, även inom ramen för biståndssamarbetet.

Det är enligt utskottets åsikt viktigt att brott mot mänskliga rättigheter patalas även framdeles, såväl gentemot Nicaragua som övriga länder i Centralamerika. De inre förhållandena i länderna påverkar i hög grad fredsprocessens förutsättningar.

Det är också av betydelse att de politiska fångar som inte omfattats av pågående förhandlingar uppmärksammas mer. Utskottet uttrycker förhoppningen att hävandet av undantagstillståndet i Nicaragua och avskaffandet av

undantagsdomstolarna skall leda till att antalet intagna i undersökningscentralerna skall minska kraftigt och häktningstiderna nedbringas.

Med det anförda torde yrkande 10 i motion U503 (m) och yrkande 1 i motion U530 (c) få anses besvarade.

I yrkande 13 i motion U503 föreslås att regeringen skall ges till känna att Sverige i sina kontakter med Nicaragua skall ställa sig bakom vad som i motionen redovisas i avsnittet Sveriges roll i Centralamerika.

I motionstexten heter det bl.a. att Sverige av regeringen förts till fel sida i den nicaraguanska konflikten. Sverige bör omvärdera sin Nicaraguapolitik och ställa sig bakom den demokratiska och fredliga oppositionen, som strävar efter att göra landet till en demokrati.

Motionärerna anser vidare att regeringen i Nicaragua, för att den skall anses ha uppfyllt Esquipulas-planen, måste avveckla sandinistarmén och sandinistpolisen, avskaffa specialdomstolarna, avveckla säkerhetspolisen och avveckla den väpnade sandinistmilisen och ge kommissionen för de mänskliga rättigheterna och de politiska partierna möjlighet att verka fritt.

Utskottet kan inte dela den beskrivning av den svenska politiken i fråga om Nicaragua och Centralamerika som ges i motionstexten. Utskottet anser inte heller att den svenska riksdagen bör göra uttalanden om preciserings- eller villkoren i den fredsplan de berörda staterna själva kommit överens om.

Yrkande 13 i motion U503 (m) avstyrks därför.

Utskottet hemställer

1. beträffande *fredssträvandena i Centralamerika*
att riksdagen förklarar yrkande 10 i motion 1987/88:U503 och yrkande 1 i motion 1987/88:U530 besvarade med vad utskottet anför,
2. beträffande *Sveriges roll i fredsprocessen*
att riksdagen avslår yrkande 13 i motion 1987/88:U503.

Stockholm den 10 maj 1987

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Margaretha af Ugglas (m), Axel Andersson (s), Ingemar Eliasson (fp), Maj-Lis Lööv (s), Anita Bråkenhielm (m), Gunnar Hökmark (m), Nils T Svensson (s), Britta Hammarbacken (c), Maj Britt Theorin (s), Viola Furubjelke (s), Maria Leissner (fp) och Oswald Söderqvist (vpk).

Margaretha af Ugglas, Anita Bråkenhielm och Gunnar Hökmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de av motionärerna angivna åtgärderna är nödvändiga inslag i den fortsatta fredsprocessen. De är helt i Esquipulas-planens anda. Det torde inte vara möjligt att få till stånd en varaktig fred i regionen, om inte de inre förhållandena i länderna förbättras. Nicaragua uppfyller inte de krav som bör ställas på en demokrati. Oppositionens möjligheter att verka är begränsade. Dess sympatisörer lever under hot om att fängslas för förhör eller att terroriseras av sandinistiska grupper utan att den sandinistiskt kontrollerade polisen ingriper.

Sverige bör självfallet ge sitt stöd till fredsprocessen. I detta stöd bör också ingå krav på en utveckling i demokratisk riktning i Nicaragua. Enligt utskottets mening har regeringen inte tillräckligt klart visat vilka krav och förväntningar Sverige har på den nicaraguanska regeringen i fråga om en demokratisk samhällsutveckling.

Med det anförda ansluter sig utskottet till de synpunkter som framförs i motion U503 i detta hänseende. Yrkande 13 i motionen tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i moment 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande Sveriges roll i fredsprocessen*

att riksdagen med bifall till yrkande 13 i motion 1987/88:U503 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

